

EXCURSIE NAAR DE BOSSCHEN VAN DE MAATSCHAPPIJ VAN WELDADIGHEID TE FREDERIKSOORD

door
F. W. MALSCH.

Op Zaterdag 1 Juni werd een excursie gemaakt naar de bosschen van de Maatschappij van Weldadigheid te Frederiksoord, onder leiding van den heer G. van Leusen, Directeur dier Maatschappij.

In zijn voordracht op de vergadering daags te voren had de heer Van Leusen reeds mededeelingen gedaan over den boschaanleg en de verdere behandeling van de bosschen op Frederiksoord waarbij uit den aard der zaak aan de wijze van werken gedurende zijn directeurschap (vanaf 1905) de meeste aandacht werd gewijd.

Waren dus de deelnemers voorbereid op wat zij te zien zouden krijgen — ook het artikel van den heer Van Leusen in de April-aflevering 1935, geeft daarvan reeds een beeld voor wat het grovedennenbosch betreft — slechts de excursie zelf kan door bezichtiging der objecten en door bespreking daarvan de bedoelingen van den beheerder verduidelijken en de resultaten toonen.

De 45 deelnemers kwamen 's morgens bij het Hotel te Frederiksoord bijeen, waarna een wandeling werd ondernomen door de oudste boschgedeelten bij Frederiksoord. Dit boschcomplex draagt veel bij tot verhooging van het natuurschoon van deze oude Drentsche „Kolonie“, die door de met eiken beplante wegen haar eigen karakter nog heeft bewaard ondanks de vele veranderingen die de kolonie als gevolg van de sinds de oprichting veranderde tijdsomstandigheden heeft ondergaan.

Ik noem van wat op boschbouwkundig gebied de aandacht trok enkele mooie eikenbosschen, die in 1906 en 1910 uit 10- à 12-jarig eikenhakhout zijn gespaard. Vooral het gedeelte dat met zilverden is onderplant toont een mooi beeld.

Na een groep exoten, waarvan vooral *Abies grandis* een goeden groei vertoont werd een 15-jarig bosch van Japanschen lariks bezocht, dat is aangelegd in oud hakhout, dat deels is gespit, terwijl in een ander gedeelte de lariks in plantgaten tusschen de eikenstoven is geplant. De stand van het bosch is in beide gedeelten bevredigend. De vorm van den op den bewerkten grond geplanten lariks is iets minder

mooi (scheeve voet, tengevolge van snellen jeugdgroei en lossen grond) dan die op het onbewerkte gedeelte. In laatstgenoemd deel is ook de eik niet geheel verdwenen en treft men op plaatsen waar het kronendak niet geheel gesloten is, nog een vegetatie aan, die aan het oude eikenhakhout herinnert en die stellig den biologischen toestand van den boschgrond gunstig zal beïnvloeden.

Onder een niet gemengd en op geringen onderlingen afstand (plm. 1,25 m) geplant goed gesloten lariksbosch ontbreekt feitelijk elke vegetatie en de omzetting van het strooisel laat daar veel te wenschen over, zoodat de vele dunne naalden een moeilijk verteerbare viltige laag vormen, die vrij scherp daarvan afgescheiden op den mineralen ondergrond rust. De heer de Koning, die bij zijn vele opnamen voor het onderzoek voor de exotencommissie een groot aantal lariksboschen bezocht, vergelijkt dit naaldendek met een Perzisch tapijt, dat men kan oprollen en elders weer uitrollen. Deze vergelijking valt niet gunstig uit voor een goede boschgrondvorming, waarbij van strooiselophooping geen sprake mag zijn en de omzetting in een aan dierenleven rijken grond, gelijken tred moet houden met den val van het strooisel.

Het laat zich aanzien, dat deze ongunstige humusomzetting in ons humiddklimaat op de van huis uit zure gronden tot verdere verslechtering van den grond aanleiding geeft. Verwacht mag worden, dat bijmenging van loofhout verbetering geeft, ook al zou naar de opvatting van Wittich¹⁾ de hierdoor veroorzaakte verbetering — althans in noordwest Duitschland — zelfs nog niet kunnen voeren tot den toestand die wordt aangetroffen onder beukenbosch.

Bij een blijvend (duurzaam) boschbeheer, zal een eerste eisch zijn den biologischen toestand van den grond in stand te houden en zoo mogelijk te verbeteren, terwijl bij bebosching van woeste gronden getracht moet worden een goeden boschgrond te vormen. Hier zal dus, bij gebruik van lariks, om zooveel doenlijk aan het gestelde doel te voldoen, een menging met loofhout noodig zijn. Hiervoor is een ruime plantafstand van den lariks een vereischte, waardoor echter de takreiniging wordt bemoeilijkt, hetgeen de waarde van den lariks als werkhout ongunstig zal beïnvloeden, terwijl bovendien de waardevolle vooropbrengsten (uit dunningen in de nog jonge bosschen) worden gemist. Veel ervaring over de werkelijke beteekenis van de hier geschetste voor- en nadeelen van den aanleg van zuiver of met loofhout gemengd lariksbosch staat ons nog niet ter beschikking. De ontwikkeling der jonge bosschen en in verband daarmee

¹⁾ J. A. van Steijn, Lariks en Bodemtoestand, Ned. Boschbouwtijdschrift 1935, blz. 56.

die van de grondgesteldheid, zal hier in de toekomst verdere opheldering moeten geven. Echter zal, al naar de doelstelling van het beheer en de economische- en biologische omstandigheden waarmede rekening moet worden gehouden, de beheerder bij het vaststellen van de wijze waarop hij de lariksboschen aanlegt bovenstaande factoren in het geding behooren te brengen.

De heer Van Leusen geeft voor de bosschen op Frederiksoord, op grond van de ervaring dat bij een grooten plantafstand de lariks langen tijd takkig blijft, de voorkeur aan een kleinen plantafstand, nl. 1,25 m. Hij gebruikt dan in den regel geen menghoutsoorten.

De heer Jansen daarentegen legt meer den nadruk op de wenschelijkheid om den biologischen toestand van den grond te verbeteren en wil dus bijmenging van loofhout bevorderen, waardoor de plantafstand grooter moet worden genomen. Over de wijze waarop de aanleg naar deze grondgedachte door het Staatsboschbeheer in Drenthe geschiedt meen ik te mogen verwijzen naar de voordracht van den heer Jansen en naar zijn artikel op blz. 144, 8e jaargang van dit tijdschrift.

Op nog enkele bijzonderheden van de lariksboschen, die op deze excursie de aandacht trokken wil ik nog wijzen.

De afgestorven zijtakken, die niet gemakkelijk afstooten doch bij dunningen worden afgebroken, verteren vergeleken bij onze andere houtsoroten buitengewoon langzaam. Zij blijven vele jaren op het naaldendek liggen en zelfs die van de voorlaatste dunning vindt men nog in het strooisel terug, zij het dan dat deze geleidelijk in rotting overgaan. Dit wijst wel op een groote duurzaamheid van larikshout, hetgeen ook door de onderzoekingen van Prof. te Wechel naar de duurzaamheid van verschillende houtsoorten wordt bevestigd.

Evenmin als bij het Staatsboschbeheer in Drenthe is in Frederiksoord noemenswaarde schade van ziekten en beschadigingen ondervonden. Toch komen op doode zijtakken hier en daar de vruchtlichamen van larikskanker voor. Of deze zwam, naar wel wordt gevreesd, op het levende hout overgaat, zal nog moeten worden afgewacht.

Voorts trok de aandacht een eigenaardige beschadiging op de stammen, waarbij onder den bast het cambium in vroeger jaren plaatselijk schijnt te zijn afgestorven, waarna, onder sterke harsafscheiding de wonde overgroeit. Het geheel blijft veelal bedekt door de oorspronkelijke schors, die echter ook op veel plaatsen is afgevallen. Oogenschijnlijk zou men geneigd zijn deze beschadiging te verklaren als een mechanische verwonding door de dunning (uitsleepen). Daar de schors meestal niet beschadigd is en de plekken, hoewel meestal aan het onderende der stammen, ook bovenin

de boomen voorkomen, is deze verklaring minder waarschijnlijk. Op het landgoed „de Utrecht” heeft de heer H. J. Wormgoor dezelfde waarneming gedaan en van enkele stammen lengte- en dwarsdoorsneden gemaakt, waaruit bleek, dat de schade aan het hout door kernscheuren en „ring” in het jaar van beschadiging inderdaad belangrijk is. Voorts bleek dat het loslaten van den bast bij de onderzochte boomen had plaats gevonden in 1921. Kan mogelijk een droog jaar of een andere klimatologische factor in het spel zijn? Een nader onderzoek zal hier uitsluitsel moeten geven.

Na deze uitweiding over den lariks het excursieverslag vervolgend, wil ik uit het boschcomplex bij Frederiksoord nog enkele onderplantingen van grovedennbosch met douglas memoreeren.

De ervaring met douglas is gunstig in Frederiksoord. Een mooi plm. 55-jarig boschje van deze houtsoort legt daarvan getuigenis af, alsmede enkele boschjes, die in 1924 en 1927 werden aangelegd.

Ook de onderplanting van douglas in grovedennboschen die van schot en retinia hebben geleden en na meestal twee sterke dunningen worden onderplant, ontwikkelt zich goed. Het plantsoen wordt in eigen kweekery gewonnen en als 4- of 5-jarig plantsoen in den zomer verplant. De heer Van Leusen geeft aan het planten van oudere en groo-tere planten in den zomer de voorkeur boven de meer gebruikelijke voorjaarsplanting. Inderdaad is het resultaat zeer goed.

In een oud grovedennbosch waarin de douglasonderplanting zich eveneens goed ontwikkelt heeft de verdere lichtstelling wel eenige schade aan den douglas teweeggebracht, doch gezien het groote herstellingsvermogen van den douglas, weegt dit bezwaar tegen deze methode van boschverjonging minder zwaar dan men aanvankelijk zou meenen.

De rit van het boschcomplex Frederiksoord naar Boschoord werd op aangename wijze in Vledder onderbroken voor een kop koffie door den heer Van Leusen aangeboden.

Op Boschoord werd in de eerste plaats een bezaaiing met groveden bezocht, aangelegd op een heideveld, dat met den ondergrondsploeg is bewerkt. Deze bezaaiing is niet overal voldoende geslaagd en vrij sterk met heide doorgroeid, wat voor den groveden echter niet een onoverkomelijk bezwaar is. Op de meest open plaatsen is doorplant met Japanschen lariks.

Van de vele andere boschbeelden, die ons werden getoond, noem ik nog een lariksboschje, dat in 1923 is aangelegd op gespitten heidegrond met planten die waren ge-

wonnen uit zaad van 15-jarige lariksen van Frederiksoord. Het winnen van het zaad vond zooveel mogelijk plaats van goedgevormde moederboomen. De stamvorm van den 15-jarigen lariks is over het algemeen zeer goed, zoodat het, nog afgezien van het oordeel van acclamatiseering, van veel belang schijnt bij het zaadwinnen zooveel mogelijk te letten op de habitus van de moederboomen.

Op oud bouwland is in 1906 een beplanting aangelegd van groveden, inlandschen en Amerikaansche eik, sitkaspar, zilverden, Japanschen lariks en enkele andere exoten. De grovedennen zijn alle verdwenen, terwijl van de eiken de meest slecht gevormde exemplaren zijn weggekapt. Wij vinden in hoofdzaak nog lariks en sitkaspar, die goed zijn gegroeid doch door den ruimen stand vrij sterk betakt zijn. Uit een oogpunt van natuurschoon is dit bosch zeer aantrekkelijk.

Voorts verdient nog vermelding een bosch van zuiver sitkaspar, dat in 1906 is aangelegd door beplanting op onderlingen afstand van ongeveer 1,5 m. Na in 1927 licht te zijn gedund waren nog ongeveer 2000 stuks over met, in 1929, een inhoud van plm. 230 m³ per ha. Het bosch is geheel gesloten en moeilijk toegankelijk vooral door het zeer slecht afstooten van de takken (deze blijven tot onder aan de stammen zitten, de sitkaspar schijnt nog moeilijker de takken af te stooten dan de douglas). Het naaldendek is betrekkelijk los en toont niet ongunstiger dan dat van een zuiver

De drie sprekers aan de koffietafel.
Mr. J. Linthorst Homan, Burgemeester van Vledder.
G. van Leusen, Directeur v. d. Mij. van Weldadigheid.
Prof. Ir. J. Jager Gerlings, Voorzitter v. d. Ned.
Boschbouwvereniging.

fijnspar- of lariksbosch. De groei van het bosch is nog bevredigend, hoewel de toppen er niet meer in alle opzichten goed uitzien, mogelijk hebben duiven het afbreken van topscheuten veroorzaakt. Ten aanzien van de hoedanigheid van het hout, dat vrij vezelig is, heeft de heer Van Leu-

sen de ervaring, dat het zich moeilijk laat zagen.

Nabij de hut „Breng Mee” wachtte in de open lucht een koffiemaaltijd, waaraan de deelnemers na een verkwikkenden dronk, aangeboden door den burgemeester van Vledder, Mr. J. Linthorst Homan, alle eer bewezen. De Voorzitter maakte van deze gelegenheid gebruik den heer Van Leusen dank te zeggen voor zijn vele goede zorgen bij de voorbereiding en het leiden van deze leerzame excursie. Hij wees daarbij in het bijzonder op het waardevolle en mooie boschbezit, dat de Maatschappij zich hier, vooral dankzij het werken en streven van den heer Van Leusen, heeft verworven. De heeren Van Leusen en Linthorst Homan spraken er hunne waardeering over uit dat de Nederlandsche Boschbouwvereniging deze excursie naar dit gedeelte van Drenthe heeft willen houden.

Na den koffiemaaltijd werden nog o.m. bezocht enkele 20- tot 30-jarige dennenbosschen, die door planten op bewerkten grond zijn aangelegd en die op veel plaatsen van schot en retinia hebben geleden. De heer Van Leusen stelt zich voor de slechte gedeelten op de wijze zooals in het voorgaande is aangeduid en in zijn artikel op blz. 140 van den 8en jaargang van dit tijdschrift is beschreven, geleidelijk in douglasbosch om te zetten door onderplanting of tot lariksbosch na kaalslag.

Na bezichtiging van een fijnsparbosch bij Doldersum, dat op stuifzand is aangelegd — de goede groei doet vermoeden, dat onder het stuifzand een veenlaag voorkomt, zooals in deze streken meer het geval is — werd nog een bezoek gebracht aan de G. A. van Swietentuinbouwschool, waar de heer Schuttevaër het gezelschap rondleidde.

De heer Schuttevaër gaf een uiteenzetting van het doel der school (theoretisch-practische vakopleiding in den tuinbouw) waarna de tuinen en kassen waarin de leerlingen, die 's morgens theoretisch onderwijs ontvangen, 's middags practisch werken, werden bezichtigd.

UIT DE DAGBLADEN.

BOSCHWACHTERIJ „BORGER”.

(Van onzen correspondent.)

Assen, 4 Juni.

Naar wij vernemen, zal het Staatsboschbeheer koopen het Drouwener- en Rolderveld, ter grootte van ongeveer 900 ha, teneinde dit veld in werkverschaffing te beboschen.

Op de vergadering van grond-eigenaren, die gisteren te Borger is gehouden, hebben alle aanwezige eigenaren besloten hun grond vrijwillig te verkoopen.

Het ligt in de bedoeling van dit veld een afzonderlijke boschwachterij te vormen, die den naam „Borger” zal krijgen en welke in tien jaren zal worden beboscht.